

MALIN STEN

DANAS NAM JE

DIVAN

DAN

Preveo sa švedskog
Igor Solunac

— Laguna —

Naslov originala

Malin Stehn

HIPP HIPP, HURRA

Copyright © Malin Stehn 2025

Published by agreement with First Edition Management

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Bogat gospodari nad siromasima,
i ko uzima u zajam biva sluga onome koji daje.*

Priče Solomunove 22, 7

IZVOD SA SASLUŠANJA DŽEKA VALINA

Šta vam se dogodilo s nosom?

Molim?

Vaš nos. Šta vam se desilo?

Ništa. Mislim... nezgoda. Juče smo pravili žurku. Sandra je slavila četrdeseti rođendan, ona je... Izašao sam da zapalim cigaretu i sapleo se na prilazu.

Hramljete, izgleda da vas mnogo boli.

To mi se desilo u isto vreme. Pao sam preko bicikla i volan me je udario u stomak. Mislim da sam slomio rebro.

U redu. Pričajte o jučerašnjem danu. Kako je počeo?

Uh... Ustao sam oko deset, mada ne sećam se baš tačno... Možda malo pre toga. Sandra je već ustala i doručkovala. Moli, moja pastorka, spavala je do dvanaest... možda pola jedan. Feliks se verovatno prvi probudio. On obično rano ustaje. Onda smo pospremali posle žurke. Mislim, deca nisu. A ni ja baš nisam bio od neke pomoći... S obzirom na rebro.

Da li vam se činilo da se supruga ponaša kao i obično?

Sve je bilo kao i uvek. Ručali smo zajedno, cela... cela porodica... (Džek gubi glas, pauza od pet minuta.)

Ručali ste. Otprilike u koje vreme?

Ne znam, prilično kasno, možda oko pola dva. Razgovarali smo... Sandra je pričala o putovanju, treba da... trebalo je da odemo negde za zimski raspust.

Šta ste radili posle ručka?

Otišao sam da se provozam biciklom. Moli je bila u konjušnici, a Feliks je igrao igrice. Sandra je rekla da će usisavati. O bože... Da sam samo...

Dakle, otišli ste da se provozate biciklom sa slomljenim rebrom?

Možda je samo napuklo. A i uzeo sam Sandrin električni bicikl, on maltene vozi sâm.

Kuda ste se vozili?

Do tržnog centra *Jegersru*. Bilo je... hitno.

Opišite šta se dogodilo kad ste se vratili.

Ostao sam malo na terasi, pušio. Zapravo, najpre sam odveo bicikl u šupu i... (Džek zatraži vode. Kratka pauza.)

Šta se onda dogodilo?

Ušao sam kroz pomoćnu kuhinju jer sam već bio iza kuće i... ona... Bio sam potpuno zapanjen. Samo je ležala tamo! Nasred poda, ispred veš-mašine. Bila je... Videlo se da je mrtva, ali... Proverio sam za svaki slučaj. Pozvao sam hitnu pomoć.

Koliko mislite da je prošlo vremena od trenutka kad ste je pronašli do poziva hitnoj pomoći?

Nemam pojma. Prvo nisam mogao da se pomerim. Bio sam kao oduzet, telo mi nije funkcionisalo. Ali krv...

Izvinite, možete li da ponovite?

Krv... Bilo je užasno mnogo krvi.

Rođendanska proslava

SANDRA

Sveže pečeni štapići sa sirom upravo su izašli iz rerne, zlatno-smeđi i neodoljivo mirisni. Dvadeset pet visokih čaša bilo je poređano na kuhinjskom ostrvu, spremno za punjenje. Sat je pokazivao skoro pola šest. Došao je trenutak da se okupi osoblje.

„Moli!“

Vrata ćerkine sobe su se otvorila i ona se uskoro pojavila na vrhu stepenica. Uobičajenu trenerku zamenila je farmerkama i crnom majicom, a kosu vezala u zategnut rep.

„Kako si lepa.“ Uputila mi je hladan pogled, a ja sam nastavila:
„Hoćete li sići?“

Uto se pojavila i Almina i stala pored Moli. Ćerka naših komšija nosila je belu bluzu i crnu suknju – čovek bi pomislio da je profesionalna konobarica.

Zastala sam na trenutak, kao da prizor zamrzavam fotografijom. Devojke su istih godina i idu u isto odeljenje. Ipak, neverovatno je koliko su različite. Moli je dobila ženske obline, dok je Almina još sitna i građena kao devojčica. Moja ćerka je drska, a Almina povučena i stidljiva. Nekad su delile ljubav prema konjima, ali Moli više maltene ne odlazi na jahanje. Sad sve slobodno vreme posvećuje novom dečku.

Dok sam išla ka kuhinji, čula sam ih kako silaze niz stepenice. Nisam morala ni da se okrenem da bih bila sto posto sigurna kako Moli čvrsto drži telefon u ruci. Otkako je upoznala Isu, telefon joj je praktično prirastao za dlan.

Ne poznajemo Molinog dečka naročito dobro, što me brine. Džek je, međutim, dugo bio krajnje smiren, što me je živciralo. Optužio me je da sam puna predrasuda i tvrdio da momka osuđujem samo zato što živi u nezgodnoj četvrti.

„Ne osuđujem nikoga“, rekla sam mu nakon što se Isa prvi put pojavio u našem hodniku. „Ali tri godine je stariji od Moli i samo kažem da bi trebalo da ga upoznamo, kako bismo stekli sopstveni utisak.“

„Ne bi primenjivala iste aršine da se Isa zove Arvid“, iskeziro se Džek. „Ne zaboravi da je većina ljudi u Rosengordu pristojna.“

Moj muž je odrastao u naselju Husije, a ne ovde na Riseberji, ali veoma blizu. Čitavog detinjstva bio je okružen negovanim jabučnjakom i ljubavlju porodice. Pretpostavljam da zato na život gleda pomalo lakoverno.

Džek uvek veruje ljudima, ali poslednje nedelje je promenio mišljenje kad je reč o Molinim novim poznanstvima. Pomalo je čudno što se odjednom probudio. Ipak, na neki način mi to prija. Izgleda da je konačno shvatio kako ne možeš slepo verovati svakome koga sretnoš.

„Dobro, devojke. Možete staviti mini-pice u rernu u pet do šest. Deset minuta bi trebalo da bude dovoljno, neka jedna od vas samo motri na vreme. Važi?“

Almina klimnu glavom. Moli je stajala pogrbljena nad telefonom i iz sve snage sam se upinjala da joj ga ne iščupam iz ruku.

„Možeš li da ponoviš šta sam rekla?“

Ponovila je svaku reč i ja progutah opomenu koju sam se spremala da izgovorim.

„Što se tiče penušca, sipajte ga u čaše postepeno. Ako neko hoće bezalkoholno piće, ima i sajdera.“

Pogledala sam po prostoriji i uživala u tome kako kuhinjski deo neprimetno prelazi u trpezariju i dnevnu sobu. Otvoreni plan prostora bio je prva promena koju smo napravili kad smo se pre sedam godina preselili ovamo i još sam jednako zadovoljna. Zahvaljujući tome svetlo lepo obasjava unutrašnjost. To što možemo da smestimo dva paralelna duga stola samo je dodatna pogodnost.

Sto zaista deluje primamljivo. Laneni stolnjaci u boji jorgovana, beli tanjiri i četiri vaze prepune lala u dve različite nijanse ljubičaste. Novi, pozlaćeni pribor za jelo neverovatno lepo pristaje uz to.

Skinula sam kecelju i ponovo se okrenula ka dve petnaestogodišnjakinje.

„Pozovite ako vam nešto nije jasno. Idem gore da se presvučem.“

„Gde se nalazi sajder?“, pitala je Almina.

„U frižideru, iza šampanjca.“ Okačila sam kecelju na kuku.
„Vidimo se uskoro.“

Džekov glas dopirao je iz radne sobe. Da li priča telefonom? Stegla sam vilice i odolela porivu da otvorim vrata i proverim da li se presvukao.

Kad je moj muž napunio pedeset godina, priredila sam mu žurku iznenađenja, pozvala njegove prijatelje pisce i nekoliko naših zajedničkih. Verovatnoća da on mene iznenadi proslavom bila bi jednaka onoj da se Mesec obruši na Zemlju. Zaista nemam ništa protiv da sama obavim najveći deo posla, ali bilo bi lepo da bude spreman kad gosti stignu.

Uostalom, s kim li to sad priča? Oprezno sam prislonila uho na vrata, ali jedino sam čula nerazgovetno mumlanje.

Vrata Feliksove sobe bila su otvorena. Sedeo je na krevetu, pogrbljen nad ajpedom.

„Nećeš zaboraviti da zabava uskoro počinje?“

Moj sin je podigao glavu i pogledao me krupnim plavim očima.

„Rekla si da treba da siđem tačno u šest. Tek je pet i četrdeset dva.“

Stvarno je blesav. Odakle mu samo ta doslovnost? Moli nikad nije ništa shvatala tako bukvalno kao Feliks.

„U redu je, ljubavi. Samo sam htela da proverim da li si spreman.“

Luster u našoj spavaćoj sobi širio je prijatnu svetlost. Bacila sam odeću preko naslona pletene stolice i brzo prišla ormaru, pa pomerila vešalice dok nisam pronašla ono što sam želela.

Crna svilenkasta tkanina moje nove haljine lepo mi je pristajala, a jednostavan kroj odaje utisak otmenosti. Možda zato što i jeste otmena. Okrenula sam se ispred ogledala, zadovoljna onim što vidim. Moglo bi se pomisliti da mi je skrojena po meri. To mi je i prodavačica rekla kad sam se dvoumila.

Stopala kliznuše u visoke potpetice. Namestila sam kosu, dobro je isprskala lakom i proučavala krajnji ishod u ogledalu. Zakoračila sam unazad, isprobavajući osmeh.

„Uživaj“, rekla sam sebi. „Rođendan ti je i tvoji prijatelji će uskoro biti ovde da ga proslave s tobom. Živi u trenutku i potrudi se da se zabaviš. Na kraju krajeva, to i zaslužuješ, gospođo Valin.“

„Zar nije malo ružno od Sandre što je zamolila Alminu da pomaže u kuhinji?“

Navukla sam najlonke, spustila suknju i prišla Nedimu. On je upravo ispraznio aparat za brijanje u umivaonik, a stotine crnih tačkica rasipaju se po porcelanu.

„Zašto?“

Pogledi nam se nakratko sretoše u ogledalu.

„Pa, s obzirom...“ Kopam po jednoj od nekoliko pretrpanih korpi na pokretnom stalku tražeći četku za kosu, pa opsujem kad mi gumice i šnale padnu na pod. „S obzirom na to da se devojke više ne druže.“

Nedim podignu obrve.

„Zar su njih dve u svađi?“

„Ma...“ Odugovlačila sam sa odgovorom. „Možda ne baš u svađi, ali mislim da se Almina oseća napušteno. Zar nisi primetio da se više ne viđaju posle škole?“

Pitanje je zapravo mala prozivka. Moj muž je suviše retko kod kuće da bi shvatio šta se dešava u životima naših tinejdžera. Nema nikakav uvid u to kako se osećaju. A kad napokon dođe kući, njih dvoje kao da se istog časa primire i ponašaju

se pristojno. Samo ja čujem teške reči i uvek meni zalupe vrata pred nosom.

„Ne viđaju se?“ Otvara ormarić ispod umivaonika. „Pa, izgledalo mi je kao da se stvarno raduje večerašnjoj zabavi.“

Pretpostavljam da Almina gaji nadu kako će joj dežurstvo u kuhinji vratiti najbolju drugaricu. Ili je samo srećna što se nešto dešava. Verovatno joj se ne mili da još jedno subotnje večer provede sama u sobi.

„Šta smo se beše dogovorili?“ Nedim je preturao po ormariću. „Da li Elvis ide?“

Uzdahnula sam.

„Neverovatan si, znaš? Pričali smo o tome juče.“

„I šta smo zaključili?“

Lupnula sam ga četkom po ramenu.

„Da će ostati kod kuće.“

Nedim se uspravio, pocepao plastiku s kutijice i izvukao crnu bočicu sa sjajnim čepom.

Zviznula sam.

„Opa, *Armani*. Vidi ti njega.“

Poprskao je malo parfema po zglobu i pružio mi ruku.

Mešavina sandalovine i mošusa ispuni mi nozdrve. Miris me je podsetio na godine uoči novog milenijuma, u vreme pre dece. Podigoh se na prste i poljubih ga u sveže izbrijani obraz.

„Jesi li ga koristio kad smo se upoznali?“

Nedim odmahnu glavom.

„Mislim da tad nije ni postojao.“

U to vreme sam smatrala da je Nedim Begović najzgodniji momak u gradu. Bio je lepo građen i delovao pomalo opasno. U bosanskoj zajednici u Malmeu šuškaloo se da mu je otac imao kriminalnu prošlost. Ništa od toga me nije odbijalo – možda me je čak i privlačilo, delom da bih se inatila roditeljima.

Ispostavilo se da je Nedim blag kao jagnje, a Amir i Mirsada Begović ljudi koje je lako za voleti. Oboje vredni, kao i moji

roditelji, pobjegli su od rata i brzo pustili korene u novoj zemlji. Nažalost, više nisu živi – napustili su nas rano, oboje.

Po Nedimovim rečima, priče o kriminalu bile su najobičnije glasine. Amir Begović je vodio uspešno građevinsku firmu, a Nedim često kaže da su ljudi ljubomorni, pa zato pričaju gluposti.

Sagnula sam se i pokupila s poda gumice za kosu. Ispod dve crne pronašla sam sitnu svetloplavu tabletu.

Hvala dragom Alahu.

Lagano sam je spustila u džep suknje i pogledala u Nedima, koji je ispirao dlake niz odvod.

„Znaš li gde je uvijač za kosu?“

Odmahnuo je glavom, možda je to bio odgovor na pitanje.

Vrata Alminine sobe bila su odškrinuta, pa sam zakoračila na meki tepih i osvrnula se oko sebe. Uvijač je ležao na toaletnom stočiću, a kabl bio brižljivo namotan. Steglo me je u grudima. Tinejdžerke ne bi trebalo da budu ovako uredne. Trebalo bi da imaju nenameštene krevete, kesice čipsa po stolu i hrpu odeće na podu. Moja ćerka ima previše slobodnog vremena.

Nekoliko minuta kasnije izašla sam iz kupatila s pristojnom frizurom. Kao i obično, Elvisova vrata bila su zatvorena. Kucnula sam i provirila unutra. Sedeo je za radnim stolom, pogleda prikovanog za veliki ekran. Zapravo, nisam videla u kojem pravcu gleda jer ga je naslon gejmerske stolice zaklanjao, ali nisam ni morala da vidim – ako nije u školi, dok je budan, svu pažnju posvećuje monitoru.

„Jesi li dobro?“ Zakoračila sam malo dublje u sobu, namerno lupkajući po podu da ga ne bih uplašila. „Ima hrane u frižideru koju možeš da podgreješ. I velika koka-kola.“

Odsečno klimnu glavom, kao znak da sad nije trenutak da ga ometam. Bog nek je u pomoći onome ko mu prekine pažnju usred igre.

Nedim je stajao u prizemlju, pred ogledalom u hodniku. Prolazio je prstima kroz gustu, tamnu kosu i okrenuo se malo u stranu kako bi proverio da li mu sako dobro stoji.

Moj muž je i dalje zgodan. Dobro očuvan. Kad svakodne-
vica juri sto na sat, lako je izgubiti osećaj ljubavi, ali sad kad
ga ovako pogledam – malo iz daljine i u nesvesnom trenutku
– osećanja me naprosto preplave. Prosto je neverovatno po-
misliti da je moj.

Odbio sam poziv, ali i dalje sedim i grčevito stežem telefon. Ugradne police kao da se pomeraju ka unutra, prema sredini sobe. Izgledaju meko i savitljivo. Možda je ovo trenutak u kojem se moj život završava. Možda ću biti sahranjen pod ogromnim hrastom. Pod svojim knjigama.

Pogled mi prelazi preko poveza knjiga koje se nagingu ka meni. Skače sa Aljende na Dostojevskog, s Hemingveja na Stajnbeka. Da li među njima, među rečima i rečenicama, treba da potražim odgovor na moja pitanja? Je li tu moje spasenje?

Kakva besmislena pomisao.

U rečima obično pronalazim spas. U njih sam bežao kad mi stvarnost postane preteška. Izmišljeni svetovi – moji sopstveni kao i tuđi – nosili su me kroz detinjstvo i mladost, pomagali mi da izdržim. Odveli su me do obrazovanja, pružili mi zvanje i identitet. Međutim, ovog puta fikcija me ne može spasti. Nema izlaza, nema pomoći.

Oslonio sam glavu na naslon stolice, sklopio oči i slušao zvuke koji dopiru iz prizemlja. Veseli glasovi i žagor smeha probijali su se kroz pod, dopirući do mene uprkos slojevima građevinskog materijala.

Telo mi se bunilo već na samu pomisao da siđem među goste i nateram se da razgovaram s njima. Glava mi puca. Srce prebrzo tuče.

Problem je u tome što nemam izbora.

Na pola stepeništa telefon mi je ponovo zabrujao. Mogao bih ga zanemariti, dosuti čašu penušca i mešati se s ljudima, praveći se da ga ne čujem. Ipak, ne mogu. Jednostavno ne ide.

Vratio sam se u radnu sobu i prepoznao poznati niz brojki pre nego što mi je slušalica dodirnula uvo. Osluškiavao sam, duboko disao.

„Smiri se!“ Bacio sam pogled ka vratima, pa utišao glas. „Samo im reci da nisam video nikakvu torbu. U redu?“

Na trenutak zavlada potpuna tišina, a onda se s druge strane začu šmrcanje.

„Slušaj.“ Glas se prekinuo. „Nedostaje gotovina, a oni misle da smo je ti i ja uzeli. Ti i ja.“

Hladan znoj izbijao mi je iz svake pore, a telefon skoro ispao iz ruke. Stegao sam ga jače, prikrivajući strah ljutnjom.

„To su budalaštine.“ Puls mi je dobio u slepoočnicama. „Slušaj me pažljivo: Mora da je neko drugi pronašao torbu i uzeo novac. Ne znam zašto me uopšte uvlačiš u ovo. Ti...“

„Ali...“

„Nema ali. Ti nisi uradio ništa. Ja nisam uradio ništa. Ne nasedaj na njihove pretnje. Nemoj im dopustiti da ti izmame priznanje za nešto što nisi uradio.“

Svestan sam da lupetam gluposti. Jedino što znam o kriminalu potiče s vesti i iz krimića na televiziji. Nemam pravog iskustva sa zločinom – ili ga barem nisam imao do pre nedelju dana.

Panika mi je prostrujala kroz telo, a usred svega jasno vidim jednu nit. To je crvena nit moje priče koja se odmotava velikom brzinom. Fikcija. Pisanje izmišljenih priča. To je ono što volim i jedino što zaista umem da radim. Istovremeno, postalo je otrov, droga koja me vodi pravo u ponor.

„Moram da idem. Večeras pravimo žurku za Sandru, gosti su već stigli i...“

„Džek.“ Glas je tanan. I očajan. „Moraš da mi pomogneš.“

IZVOD SA SASLUŠANJA LEJLE BEGOVIĆ

Lejla radi kao medicinska sestra na urgentnom odeljenju Univerzitetske bolnice *Skone* u Malmeu. Suprug Nedim je upravnik prodavnice elektronske opreme *Elgiganten*. Imaju dvoje dece: Elvisa (rođenog 2005) i Alminu (rođenu 2007). Porodica Begović živi u susedstvu porodice Valin.

Lejla navodi da su svi u porodici dugo spavali. Oko 12.30 otišla je u kupovinu do tržnog centra *Emporija* i da ruča s prijateljicom (Jeni Ulson). Vratila se malo posle 15.00. Elvis je tad bio u sobi, a Almina u konjušnici. Nedima su tog popodneva pozvali na posao i nije se vratio kući do oko 18.00.

Lejla nije primetila ništa neuobičajeno kad se vratila kući. Na polju nije bilo komšija. Bolela ju je glava, pa je odmah otišla u spavaću sobu na spratu. Oko 15.45 prekinula je odmor kako bi potražila tablete protiv glavobolje. Tad je ugledala Džeka Valina ispred šupe porodice Valin. Izgledao joj je uznemireno.

Pošto je zamoljena da opiše Sandru Valin, Lejla je najpre zaplakala. Zatim je rekla: „Ništa mi nije jasno. Sandra je bila sasvim obična majka. Nije imala neprijatelje.“

Lejla kaže da su ona, suprug i ćerka bili na proslavi Sandrinog četrdesetog rođendana i da su zajedno napustili komšijsku kuću oko 00.30, u noći na nedelju. Na pitanje o zapažanjima tokom proslave odgovorila je: „Bilo je veoma lepo veče i Sandra je bila raspoložena, pričala je o budućnosti. To što se desilo je strašno. Ne znam da li možemo ostati da živimo ovde.“

SANDRA

„Hvala ti, draga. Kakva usluga.“ Lejla uze čašu koju joj je pružila Moli, a zatim me pogleda. „Kako si lepo postavila sto. Jeste li kupili novi pribor za ručavanje?“

„Da, nisam mogla da odolim. Merkam ga već godinama, a pošto je Džek sad završio rukopis, osetila sam da je pravi trenutak. Poklon samoj sebi za četrdeseti rođendan, da tako kažem.“

„Prelep je.“ Lejla klimnu glavom sa odobravanjem. „Zaista.“

Uglavnom se susrećemo kod poštanskog sandučeta ili u prodavnici *Ika*. Lejla u poslednje vreme izgleda prilično iscrpljeno. Već neko vreme muči muku s leđima i deluje kao da mnogo radi. Međutim, večeras blista. Kosa joj je sjajna i pada joj u teškim loknama preko ramena, a na bluzi bez rukava svetlucaju šljokice.

Prošlo je mnogo godina otkako smo se poslednji put videle u nekoj ovako svečanoj prilici. Osim kratke kafe subotom, dugo se nismo družile. Kad su devojčice bile male, često smo zajedno pile kafu, ali iz nekog razloga te su se navike izgubile. Nedostaju mi ti trenuci, trebalo bi da nastavimo tamo gde smo stale.

Lejla napravi korak ka meni.

„Inače, mnogo mi se dopada tvoja haljina.“ Nežno opipa tkaninu. „Stoji ti kao salivena.“

Zvuk sa stepenica nas je podstakao da se okrenemo.

Džek. Napokon.

„Zdravo, gos'n Pisac.“ Lejla je zagrlila mog muža uz osmeh. „Čestitam na novoj knjizi.“ Pošto ga je pustila, upita: „Kad izlazi?“

„Pa...“ Džek je povukao rukav košulje. „Datum izlaska još nije određen, ali ima vremena. Znaš kako izdavači vole da sve temeljno pripreme.“

„Kapiram.“ Lejla se osvrnula po prostoriji, ugledala ćerku i doviknula: „Almina! Donesi Džeku čašu šampanjca. Moramo da nazdravimo novom remek-delu.“

Zbog čega svi misle da je Džek tako sposoban? Prošlo je osam godina od *Zone*. Osam dugih godina. Na početku veze živeli smo dobro od prihoda njegovog romana prvenca, ali novac je potpuno neočekivano presušio. Poslednjih četiri-pet godina Džekov doprinos kućnom budžetu dolazi od povremenih književnih nastupa i kurseva pisanja na univerzitetu. Ipak se može podičiti odličnim obrazovanjem.

Džek nije ispunio uslove za vojnu službu i odmah nakon srednje otišao je u Lund na studije. Nakon gomile beskorisnih predmeta iz društvenih nauka, nekako je uspeo da ih uklopi i dobije zvanje magistra. Zatim su usledile godine tokom kojih je uglavnom radio kao profesor na zameni i na povremenim projektima. Kad je konačno dobio stalan posao u Muzeju grada Malmea, uzeo je odsustvo da bi pohađao školu za pisce.

Da smo u to vreme bili zajedno, verovatno bih se usprotivila. Stalno zaposlenje se ne napušta tek tako.

Ipak, ispostavilo se da je to bila dobra odluka i naravno da sam srećna zbog njega. Ali da je sposoban? Ne. To što je završio novi rukopis nije nikakav podvig, već neophodnost. Treba popuniti dosta rupa.

„Srećan rođendan, Sandra.“ Kao i obično, Nedim me je dvaput poljubio u oba obraza. „Kako je moja omiljena komšinica večeras?“

„Kao princeza. Ali pripazi s tim *omiljena komšinica*, ima ih dosta koje bi mogle da postanu ljubomorne.“

On se glasno nasmeja i produži dalje da se druži.

Zvono na vratima se oglasi i još gostiju uđe u hodnik. Neki su odmah započeli rođendansku pesmu, a povici *ura* odjekuju. Sto s poklonima puni se cvećem, lepim bocama i paketićima. Ubrzo je cela družina na okupu. Moje prijateljice iz detinjstva smeju se zajedno s našim komšijama. Srce mi je puno i nisam više neraspoložena. Dobro je što sam se odlučila na ovo. Ova noć će ostati u sećanju, nikad se ne zna kad će ponovo biti prilike da se svi ovako okupe.

Na drugom kraju prostorije stoji moja koleginica Mari sa svojom suprugom, i razgovaraju sa Šilerovima. Izgleda da razgovor dobro teče. Dugo sam se dvoumila da li da pozovem Elizu i Davida, ali pošto su ostali susedi dobili poziv, nisam mogla da ih izostavim.

Penzioneri Bertil i Ula-Karin Nerma žive preko puta i samo su nekoliko godina mlađi od Džekovih roditelja. Feliks ih obožava i podrazumevalo se da ću ih pozvati, kao i Lejlu i Nedima. David i Eliza Šiler žive u kući levo od naše. Prijatni su, ali na izvestan način posebni, teško im je prići. David je neka vrsta inženjera, a Eliza učiteljica u osnovnoj školi, trenutno na bolovanju.

Uz to, Eliza Šiler je jedna od retkih žena koje su uspele da probude moju ljubomoru. To bi bilo lakše opravdati kad bih sumnjala da ima odnose s mojim mužem. Ipak, ne mislim tako – prilično sam sigurna da su ona i Džek samo prijatelji. I to me strašno živcira. Ne znam koliko puta sam ih zatekla kod kuhinjskog ostrva s kafom ili nakon što su se upravo vratili iz šetnje oko močvare Husije, uvek usred razgovora u koji nisam uključena. Kad sam mu jednom napomenula da se često viđaju, Džek se naljutio.

„Slučajno smo oboje kod kuće preko dana. Ti piješ kafu s koleginicama, a ja je s vremena na vreme popijem sa Elizom. Ona mnogo čita i imamo o čemu da pričamo.“

Ta opaska me je više zbolela nego da mi je rekao da spavaju zajedno. Ponižavajuće je ne biti deo njegovog sveta, znati da postoje drugi kojima se radije poverava.

Naša veza je već duže vreme u praznom hođu. Poslednje nedelje Džek je čak otvoreno bio odbojan. Odlazio bi rano ujutro, vraćao se kasno i izbegavao moja pitanja. Tvrдио je da sedi u biblioteci i piše, da je pod stresom zbog novog roka i da mu je potreban mir.

Mada, ne znam. Kad sam na poslu, a deca u školi, trebalo bi da radna soba na spratu bude barem jednako mirna kao Gradska biblioteka u Malmeu.

Kao da ne može podneti da bude kod kuće.

LEJLA

Alkohol mi je odmah udario u glavu i znam da bi trebalo da budem oprezna, ali ne pije se pravi šampanjac svakog dana. Zaslužujem malo dobrog penušca. Život mi se trenutno sastoji isključivo od posla – prekovremeni rad i dodatne smene postali su svakodnevnica.

Čak i jutros mi je stigla poruka s posla. Nisam ni odgovorila. Sandra nas je odavno pozvala na proslavu, a nakon svega što se izdešavalo proteklih dana, potreban mi je predah. Iscrpljena sam i telesno i duševno.

Almina se očas stvorila s krpom za brisanje u ruci.

„Je l' sve ide kako treba?“

Pokušaj da uspostavim kontakt ne uspeva. Ona ima cilj i probija se kroz goste kao navođena raketa.

Već neko vreme sam krišom posmatrala devojke, pokušavala da procenim da li razgovaraju i da li im je zabavno. Po onome što sam videla, deluju vrlo usredsređeno na zadatke i nisu razmenile mnogo reči. U najboljem slučaju to samo znači da su pod pritiskom, ali osećaj mi govori da je i dalje prilično zategnuto.

„Zdravo.“ Kratko ošišana žena s dugim ljubičastim šiškama pružila mi je ruku. „Ti si Lejla, zar ne?“ Primitivši moju

zbunjenost, dodala je: „Lena. Sandrina drugarica iz detinjstva. Mislim da smo se videle na krštenju.“

Ova osoba mora da ima pamćenje kao slon. Feliks je kršten pre pet godina.

„Zdravo.“ Prebacila sam čašu šampanjca u levu ruku i pružila desnu. „Lena? Da, mislim da se sećam...“

„Kakav divan dom imaju.“ Pustila mi je ruku i razgledala unaokolo, širom otvorenih očiju. „Sandra je oduvek volela boje i dizajn. To se videlo još u osnovnoj školi.“

Lena je u pravu da je svaki predmet ovde pažljivo odbran. Moja mama bi bila oduševljena svime: zlatom, crnim granitom i velikim belim trosedom. Ja lično nisam ljubitelj tog stila. Ističe da imaju novca i bolje bi pristajao raskošnoj vili na Azurnoj obali. Međutim, pretpostavljam da je veći deo nameštaja kupljen na kredit. Ne tvrdim to zasigurno, ali sumnja nije bez osnova.

Kad su se Sandra i Džek doselili, bili su na vrhuncu uspeha. Džek je pomalo bio zvezda, a živeli su kao da nemaju briga za budućnost. Sećam se da sam im tad zavidela. Njihovi životi, posebno Džekov, delovali su savršeno. Nije morao rano da ustaje da bi stigao na posao. Onih dana kad nije putovao radi promocija knjige, spavao je dokasno, boravio u otmenim hotelima i bio gost na finim večerama.

Za mene su Sandra i Džek oduvek bili savršen par. Delovali su kao da se beskrajno zabavljaju, stalno smišljaju nove zanimacije i iznenađuju jedno drugo sitnim poklonima ili cvećem.

Pre nego što su nam postali susedi, ni jedan jedini put nisam bila nezadovoljna sopstvenim životom ili brakom. A onda mi je odjednom sopstvena svakodnevnica izgledala bledo i dosadno. Kuća je delovala pohabano, nameštaj bezličan. Dolazili smo kući, večerali, uspavljivali decu, blenuli u televizor i ponovo isto. Kad bih predložila da za vikend otputujemo negde ili da zalepimo nove tapete u dnevnu sobu, Nedim bi me zbunjeno pogledao.

„Zašto? Šta fali ovim tapetama? I odakle nam novac da otputujemo za vikend?“

Znala sam da je u pravu, ali sam ipak bila ogorčena. Zar je ovo sve što život može da ponudi? Sve smo uložili u kuću na periferiji Malmea i sad sedimo ovde, prezaduženi, bez mogućnosti da sebi priuštimo išta preko toga. Šta bi bilo da se neko od nas razboli? Trebalo je, naravno, o tome razmišljati pre kupovine, ali kad sam videla fotografije u sjajnim brošurama agencije, zažmurila sam na sve prepreke. Verovala sam da će, ako kupimo kuću na Riseberji, sve ostalo doći na svoje.

Nekoliko godina kasnije postalo je jasno da su zlatni dani porodice Valin prošli. Loša novčana situacija počela je da im nagriza brak. Naše devojčice su u to vreme postale najbolje drugarice, provodile su gotovo svaki trenutak zajedno. I Sandra i ja smo se tad često vidale. Ponele bismo termos s kafom do igrališta, sedele na klupi i posmatrale Feliksa kako se igra u pesku. Često se žalila na Džeka. Pričala je kako ne napreduje s novim rukopisom i koliko je živcira što odbija da traži posao.

„Računi se neće sami platiti“, uzdisala je. „I neću da deci kupujem polovnu odeću. Ne treba da proživljavaju isti pakao koji sam ja prošla.“

Isprva mi je to zvučalo kao da preteruje, čak pomalo smešno – izjednačavati polovnu garderobu s paklom. Onda mi je ispričala o detinjstvu. O odrastanju u bogatom Helvikenu, koji za nju nije bio ni približno bogat.

Otac je, izgleda, nestao bez reči, ostavljajući malu ćerku s majkom alkoholičarkom. Frižider je često bio prazan, a novca nije bilo. Nije bilo ni oca, ni bake i deke koji bi pomogli, pa je prerano morala da brine sama o sebi.

„Znaš kako je to bilo dok smo odrastale.“ Obračala se meni, ali pogled joj je uvek bio na Feliksu u pesku. „U to vreme se nije nosila staromodna odeća, a devojčice iz razreda su mi vešto udeljivale navodne komplimente. Kasnije, misleći da ih ne

čujem, smejale su se do suza. I to na neki način ostane u tebi. Mrzim polovnu robu.“

Dok je pričala o svom detinjstvu, Sandra je više ličila na mene. Ne zato što smo sestra i ja bile zapostavljene – naprotiv. Međutim, mi smo pobile iz krvavog rata i iako smo se brzo privikle, sve što smo prošle – a naročito naši roditelji – ostavilo je traga.

Upijala sam njene žalopojke, potajno zadovoljna. Nisam želela da se Džeku i njoj nešto loše dogodi, ali njihove muke su malo ublažavale sjaj koji ih je okruživao. Jednostavno su više ličili na ljude.

Međutim, Sandra je nastavila da kupuje. Uz čašu vina priznala mi je da je nekoliko puta prekoračila limit na računu i morala da uzme zajam kako bi sve to platila. Džek o tome, navodno, nije znao ništa. Imam osećaj da je nastavila s tim, ali pretpostavljam da su nedaće s novcem rešene sad kad Džek uskoro treba da objavi knjigu.

Lena je otišla da razgovara s drugim gostima, a ja iznenada opazih pisca. Bled je u licu i ne liči na nekoga ko je upravo potpisao unosan ugovor za knjigu. Više na čoveka koji je upravo izgubio sve.

„Živeli.“ Bertil me je toliko jako pljesnuo po leđima da sam se umalo sapleo. Teško je poverovati da čovek ima preko osamdeset godina. Godine ga još nisu pogurile. Bertil Nerman je visok, a još bez poteškoća nosi pivsku stomačinu. „Biće zanimljivo pročitati knjigu.“ Nagnuo se napred. „Valjda si ubacio i nešto sočno?“ Prasnuo je u smeh, a njegov napeti stomak poskoči ispod košulje. „To me uvek razgali.“

„Džek!“ Bertilova žena Ula-Karin spasla me je čvrstim zagrljajem. „Čestitam.“ Odmakla se korak unazad, i dalje me držeći za nadlakticu. „Čula sam za novu knjigu. Baš lepo. Stvarno. Znaš da sam uživala u *Zoni*. To mi je jedno od najvećih čitaččkih iskustava. Ti i Klas Estergren.“

Ula-Karin je verovatno, uz Elizuu, najobrazovanija osoba u ovoj prostoriji. Sem toga, ona je od onih ljudi koji ne menjaju mišljenje samo da bi se uklopili. Nije mi laskala kad mi je išlo dobro, već je bila iskreno radoznala u vezi s mojim pisanjem. I nastavila je da me podržava svih ovih neuspešnih godina, što se ne može reći za moju suprugu. Otkako su prihodi od *Zone* presušili, Sandra me gotovo neprestano kritikuje. Po njenim rečima, ja sam lenj, sebičan i neodgovoran mužjak.

„Biti pisac nije ljudsko pravo“, bila je jedna od uobičajenih primedbi. „Ako ne možeš da se izdržavaš pisanjem, moraš da pronadeš posao. Pravi posao sa stalnom platom. Ono malo što radiš na univerzitetu nije dovoljno. Ne možemo živeti od jedne plate, ne na duge staze. Možda bi i išlo kad bih bila advokatica ili nešto slično, ali nažalost nisam. Pozovi muzej, tamo poznaješ ljude. Možda mogu negde da te uglave.“

Obično me podseti i da su deca deo porodice, da se „ne radi samo o nama dvoma“.

Svestan sam situacije i ponekad se osećam osujećeno jer ne mogu deci da priuštim sve što poželeva. Ali ne živimo u siromaštvu, imamo hranu na stolu i krov nad glavom. Koliko znam, niko nije umro zato što je nekoliko meseci morao da štedi da bi kupio nešto lepo. Današnja deca su uglavnom previše razmažena. Ne razumeju vrednost novca.

A da bi se stvorilo nešto vredno, potrebno je vreme. Proces pisanja zahteva prostor da misli slobodno lete. Naravno, složio bih se da bi još nekoliko poseta biblioteci dobro došlo, ali ne mogu da imam stalni posao. Moram prevashodno biti usmeren na pisanje. A to je upravo ono što Sandra ne razume. Ona misli da je dovoljno pritisnuti dugme i izbaciti tekst. Kao da sam neki robot s veštačkom inteligencijom.

U Sandru sam se zaljubio na prvi pogled. Bila je mlada i lepa, ali me je privukla i njena ličnost. Imala je nešto divlje i ludo u sebi, neku neukročenu nesmotrenost. Ni ja nisam baš vodio miran život pre nego što smo se upoznali, ali za razliku od mene, Sandra je bila spremna da isproba i nešto novo. Naterala me je da skačem padobranom i bandžijem, čak smo i ronili među ajkulama.

Poslednjih nekoliko godina ton se promenio. Ne priča ni o čemu drugom osim o tome kako „moram da se uozbiljim“. Moja supruga je postala kao stara gramofonska ploča sa ogrebotinom, koja neprekidno vrti istu pesmu. Osim toga, ljubomorna je, a ljubomora nije nimalo privlačna osobina. Sandra

je oduvek bila sumnjičava prema ljudima, što je verovatno posledica teškog detinjstva. Problem je što nepoverenje i sumnjičavost rastu iz godine u godinu. Nikad je neću ubediti da većina ljudi ima dobre namere.

Sandra i ja smo izgubili ono lepo što smo imali, ali razvod ne dolazi u obzir. Potrebni su mi Sandrini prihodi kako bih mogao da radim. Dakle, ima istine u nekim njenim optužbama. Sebičan sam. Zar nisu svi pisci na neki način sebični?

Možda sam i gajio nadu da ćemo se ponovo pronaći – ili bar izdržati jedno drugo – još nekoliko godina. Ako ni zbog čega drugog, onda zbog Feliksa. On je još tako mali.

„Tata?“ Feliks se iznenada obreo pored mene. „Smem li da se igram?“

„Uskoro.“ Prošao sam rukom kroz njegovu smeđu kosu i nemir me napusti. Moj sin je moja najveća ljubav, a u njegovom prisustvu postajem ono što želim da budem. „Ali prvo ćemo da jedemo. Ti voliš lososa, zar ne?“

U tom trenutku pored nas je prošla Moli s tek otvorenom bocom šampanjca. Dobacila mi je smrknut pogled i oblaci brige se ponovo nadviše nada mnom. Pre neki dan smo se posvađali i trenutno nisam baš u njenoj milosti.

Razumem je, i ja bih se isto poneo. Ipak, nadam se da će shvatiti. Kasnije. Kad sve bude gotovo. Ako ikad bude kraja.

„Što ne pitaš devojke da li im treba pomoć“, predložio sam Feliksu. On odlučno odmahnu glavom.

„Neću.“

„Zašto ne?“

Feliks ne voli da luta među ljudima koje jedva poznaje. Obično mu prija kad dobije neki konkretan zadatak. Upravo sam hteo da ga nagovorim da ode do Moli, kad se oglasi zvono na vratima. Zvonjava je duga i uporna. Ne mogu da se pomerim s mesta.

Feliks se okrenuo da potrči i otvori.

„Stani!“ Dečak se trgao, ukopao u mestu i pogledao me širom otvorenih očiju. „Izvini, sine.“ Moram da se potrudim da stišam glas. „Nisam hteo da viknem. Ja ću otvoriti. Ti idi do Moli.“

Tih nekoliko koraka do ulaznih vrata činili su mi se kao golgota. Noge su mi teške, usta suva, a vreme menja brzinu, dobija drugačiji ritam. Svaki trenutak pretvara se u večnost i čitav život mi proleti pred očima. Toliko je razloga za kajanje. Toliko onog što je trebalo da uradim drugačije. I toliko toga što je trebalo da kažem.

Strah mi je lupao u grudima. Ne želim. Radije bih se okrenuo i potrčao koliko me noge nose. Ipak, uhvatio sam hladni metal i naglo otvorio vrata.

„Odlazi!“ Stavio sam mu dlan na grudi i odgurnuo ga. „Ostavi me na miru!“

IZVOD SA SASLUŠANJA ELIZE ŠILER

Vi i vaša porodica ste komšije porodice Valin. Koliko se dobro poznajete?

Mi... (Eliza plače.) Ne poznajemo ih baš dobro. Naši dečaci su stariji od Feliksa, a ni mi odrasli se baš ne družimo. Uglavnom leti ćaskamo preko ograde, kad se više boravi napolju. Malo smo se iznenadili kad je stigao poziv za Sandrin četrdeseti rođendan.

Kako biste opisali odnos između Sandre i Džeka?

Kao što rekoh, nismo bliski prijatelji, ali... Pa, bio je dobar, mislim. Trudili su se. Kao i svi mi. S poslom i porodicom.

Da li se na zabavi desilo nešto neuobičajeno?

Ne, to je bila baš lepa proslava. I Sandra i Džek su bili dobro raspoloženi. O bože. (Ponovo zaplače.) Ne mogu da poverujem da se to dogodilo. Mislim, stalno čitamo o ženama koje postaju žrtve muževa. Nasilje u porodici. Ipak, da bi Džek... To je neshvatljivo. Delovao je tako smireno. Džek je zaista poslednja osoba za koju bih posumnjala da će tako nešto uraditi.